

IN MEMORIAM

Dr. H.O. Prade (1938-2020)

Hans Prade (LGV, 1955) overleed op 3 April j.l. op 81-jarige leeftijd in Rotterdam als gevolg van een Covid-19 infectie. Een markante, innemende man die de laatste jaren, in eigen woorden (Feb 2019), leefde in blessuretijd. Zijn geliefde levenspartner Jane (voluit Kim Lan Prade Lie) overleed in Juli 2016; het gemis was enorm.

Er is veel over Hans geschreven. Hans werd op 23 Juli 1938 in Paramaribo geboren, deed er de middelbare school op de AMS, blonk uit, en ging naar Leiden voor een studie geologie. Hij woonde in een appartement boven bejaardenhuis Zonneweelde in Oegstgeest met de latere Surinaamse president Ronald Venetiaan. In die periode zat hij met Venetiaan in het bestuur van de Surinaamse Studenten Vereniging (SSV) in Leiden. Zij werden grote vrienden. Hans keerde na zijn afstuderen in 1964 terug naar Suriname, en begon zijn loopbaan als geoloog bij de Geologisch Mijnbouwkundige Dienst (GMD). Hij werkte daar tot 1975.

Met als doel bij te dragen aan de kwaliteit van de Surinaamse samenleving raakte Hans betrokken in de politiek van het land. Hij was medeoprichter van een politieke partij (NVP), politiek commentator, presentator met eigen radio- en tv-programma (resp. *'Gowtu fu kondre'* en *'Teleweetjes'*), partijvoorzitter (PNP) en Statenlid. Vanuit die positie verzette hij zich tegen de vele functies die premier Jopie Pengel eind jaren zestig verzamelde.

Na de onafhankelijkheid in 1975 werd Hans Directeur van het Centrum voor Landbouwkundig Onderzoek (CELOS). Dit weerhield hem er niet van om zijn kijk op zaken te geven en het eigenbelang dat de politieke elite diende aan de kaak te stellen.

Na de militaire coup in 1980 werd Hans Ambassadeur voor Suriname in Nederland, maar in 1981 werd hij al van zijn functie ontheven. Dit zou van doen hebben met zijn politieke en niet-diplomatieke uitlatingen die het regime Bouterse niet zinde. Vrouw Jane vond het diplomatenbestaan minder fijn (Parbode, Feb 2019). Het is aannemelijk dat zij opveerde toen Hans ander werk zocht. In datzelfde Parbode interview (Feb 2019) laat Hans weten dat hij in Den Haag collega-diplomaten behulpzaam was omdat hij de taal sprak en de landsaard kende. In geval van problemen, bijv. met politie over parkeerzaken, schrijf geen protestnota's maar ga met de ambtenaren praten, was stevast zijn advies.

Hans Prade (1981)

Hans' radio-en tv-betrokkenheid (SRS. STVS) stopte in 1982 vanaf het moment dat in het land censuur gold, en ving weer aan (Radio Apinti) vanaf 1986 toen van censuur niet langer sprake was. Dit typeert Hans; hij wilde geen censuur (Parbode, Feb 2019).

In 1986 werd Hans ietwat tot zijn verbazing Voorzitter van de Surinaamse Rekenkamer. En in 1991 deed hij een poging President van het land te worden. Hij behaalde vrijwel geen stemmen. Het was zijn oude vriend Ronald Venetiaan die overtuigend won en de functie bekleedde van 1991 t/m 1996, met een 2^e ambtstermijn van 2000 t/m 2010.

Hans verrichtte zijn functie als Voorzitter van de Rekenkamer tot 1998. Keer op keer beschuldigde hij vanuit die positie en aan de hand van voorbeelden de regering en ambtelijke top van geldverspilling of zelfverrijking. De regering en volksvertegenwoordiging reageerden inhoudelijk niet of nauwelijks op de kritische Jaarverslagen van de Rekenkamer. Maar het stoorde wel, Hans zou ondermijnend zijn. Dat hij in 1998 met vervroegd pensioen werd gestuurd, was nauwelijks een verrassing. Hans was teleurgesteld dat hij in Suriname de bestuurlijke top geen normen had weten bij te brengen.

Vervolgens ging Hans naar Nederland waar zijn vijf kinderen woonden. Hij ging wonen in Rotterdam en bleef de kleurrijke Surinaamse rebel die zich flink druk kon maken over de politiek in zijn land. Terug in Nederland zei hij: 'De politici in Suriname vinden dat het volk er voor hen is, in plaats van dat zij er zijn voor het volk.' Hij miste een zelfreinigend vermogen van politici. (Volkskrant, April 2020).

In zijn gepensioneerde periode was Hans, en tot enkele jaren terug ook Jane, in de weer met familie, kinderen en kleinkinderen. Daarnaast zette Hans zich in als vrijwilliger. Op 1 Juni 2005 werd Hans bestuurslid en penningmeester van de Rotterdamse Anti Discriminatie Raad (RADAR). Wat jaren later stak hij de handen uit de mouwen voor zorgbehoevende mannen en vrouwen van een nabijgelegen verpleeghuis (Rotterdam, Kralingen) en hielp hen naar afspraken bij de fysiotherapeut. Soms begeleidde hij ze naar specialisten buiten het verpleeghuis. Zo nu en dan ging hij met bewoners op pad (Parbode, Feb 2019).

Hans overleed op 3 April 2020 in het Franciscus Vlietland-ziekenhuis in Schiedam als gevolg van Covid-19 en werd gecremeerd. 'Hij geloofde niet in het hiernamaals', zegt Hans Prade Jr., 'daarom moesten we zijn as uitstrooien vanaf de Erasmusbrug in Rotterdam, waar ook die van mijn moeder was uitgestrooid' (Volkskrant, April 2020).

Tot zover in vogelvlucht het leven van Hans Prade.

Hoe zit het met Hans als student geologie en als geoloog? Hieronder twee bijdragen van Leidse geologen die Hans kenden uit de studietijd, en een bijdrage van Salomon Kroonenberg, die Hans kende van zijn werkzaamheden in Suriname, en recent nog interviewde.

Hans Rijckborst (LGV, 1956) schrijft;

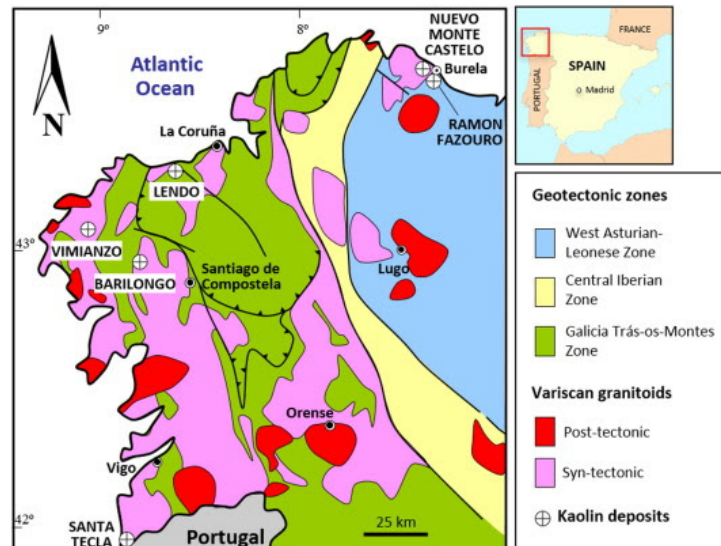
Ik heb als meeloper met Hans de zomer van 1961 mogen doorbrengen in het arme vissersdorpje Arteijo in NW La Coruña, het land van de Galiciërs, en tevens de provincie van El Caudillo Franco, die uit het nabijgelegen stadje El Ferrol kwam. Arteijo (ook wel Arteixo) is nu een voorstad van A Coruña. Het vissersdorp heeft tegenwoordig een oppervlakte van 93 km² en telt 25.000 inwoners. Inditex, moederbedrijf van modezaken als Zara, Bershka en Massimo Dutti heeft er zijn hoofdkantoor.

Indertijd, 60 jaar geleden, logeerden Hans en ik in de plaatselijke Fonda en kregen we daar iedere dag 'today's special', voornamelijk inktvis, dwz. pulpo met rode peper en rijst met paprika. Hans was die zomer op zijn 250cc DKW-motorfiets van Leiden naar Arteijo gereden, en ik was hem gevolgd met de trein via Madrid naar La Coruña. Er was in Arteijo een geneeskrachtige hete bron met een 'Hotel-Balneario'. Ook was er een tungsten mijn en mooie fluoriet voorkomens.

Hans Prade (voorgrond rechts) temidden van medestudenten geologie (midden jaren-50)

Hans karteerde voor Prof Den Tex -net als Vogel, Engels, Kuyper, van Calsteren en Arps- een Varistisch orogenetische overschuiving uit het Onder-Ordovicium (-480Ma), gesitueerd op wat de Westkant was van Gondwana. De mafische en ultramafische Ordenes gesteentes van de Galicia-Tras-Os-Montes zone waren langs de kustprofielen goed ontsloten. Deze gesteenten zijn 50km diep begraven geweest en doorsneden door apliet dijken.

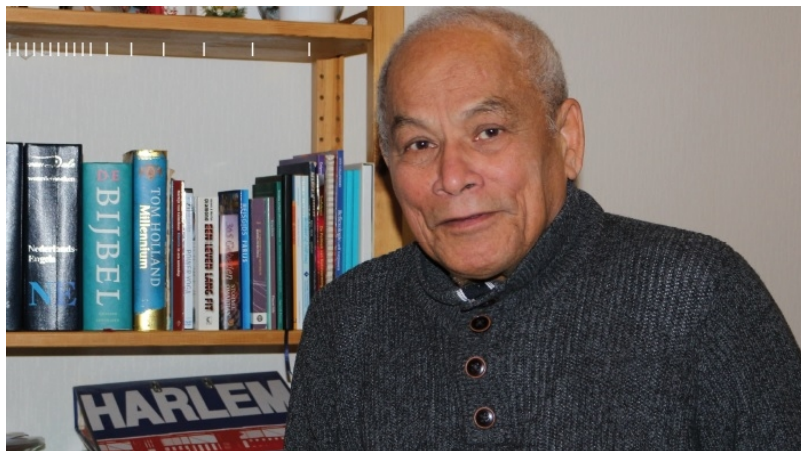
Geotectonische Zones / Varistische Granitoiden, NW Spanje

<https://doi.org/10.1016/j.chemgeo.2015.09.022>

Peter Nagtegaal (LGV, 1955) schrijft:

Hans kennen en met hem praten gaf je altijd al direct een goed gevoel. Op je gemak, want intuïtief wist je dat je praatte met iemand die met respect de wereld inkeek, die je zelden of nooit afkeurende woorden hoorde gebruiken, recht door zee was, die je serieus nam en in zijn natuurlijke respect betrok. Zijn wereld was een betere wereld en deed je wel eens afvragen wat het was dat hem dreef te zijn zoals hij was. Was er al iets van te merken op de AMS, de middelbare school in Paramaribo? Later, als jaar- en studiegenoot in Leiden, was het goede gevoel er volop, was de sfeer altijd opgeruimd en lichtvoetig en werd er al gauw gelachen en kon je rekenen op een vrolijke kwinkslag of twee. Eens zaten we met een klein groepje aankomende geologen wat te praten in het Van der Werf Park, achter het Geologisch Instituut. Geleidelijk aan ging het over grotere onderwerpen. Twee van ons gaven te kennen atheïst te zijn, althans daar kwam het op neer. Het was de enige mogelijkheid die verenigbaar was met de evolutieleer van Darwin. De laatste paar colleges gingen over hem, vandaar. Een ander zei niets, hij had het er moeilijk mee door zijn Christelijke opvoeding. Hans Prade mengde zich na enige aarzeling in het gesprek. 'Ik denk dat God en de natuur hetzelfde zijn', zei hij. Pas later ging je zien dat dit Hans was, van binnenuit. Hans was de eerste van het jaar die trouwde. Het huis van Hans en Jane aan de Lange Brug in Leiden was al spoedig een gastvrij centrum van gezelligheid en lekker eten. Hans en Jane, een onafscheidelijk paar. Hans, de toegewijde echtgenoot en vader. Hij was een goed geoloog, maar zijn visie reikte verder. Terug in Suriname besloot hij al snel zijn land op een meer directe wijze te dienen en richtte met Ronald Venetiaan, zijn beste vriend, een politieke partij op, de Progressieve Nationale Volkspartij. In geologische kring in Leiden was dat verrassend nieuws, waar geologie studeren al niet toe kon leiden! De partij had geen lang leven. Hans is Surinaams ambassadeur in Nederland geweest (1981- 1982). Zeker de beste ambassadeur die Suriname en Nederland zich wensen konden, maar iemand die oprecht is, eerlijk en recht door zee valt niet zo goed in politieke kringen. Vandaar dat het maar bij een jaar bleef. In 1986 werd Hans benoemd tot Voorzitter van de Surinaamse Rekenkamer. Dat bleef hij 10 jaar doen. De frisse wind die er toen ging waaien werd meerdere politici uiteindelijk te machtig. In 1998 besloten Hans en zijn gezin in

Rotterdam te komen wonen. Hans laat vele goede vrienden na. We kennen het allemaal: het gevoel de eer gehad te hebben vrienden te zijn met Hans en Jane.

Hans Prade (2019)

Salomon Kroonenberg, (GU Amsterdam, 1965) schrijft:

Hans Prade, interview 2 juli 2019, door Salomon Kroonenberg, Rotterdam.

Ik heb hem opgezocht op zijn keurige appartement in de Sionstraat in Rotterdam om oude Surinaamse verhalen van hem te horen, omdat ik daar zelf van 1972-1978 bij de Geologisch Mijnbouwkundige Dienst van Suriname (GMD) gewerkt heb en nu als pensionado-hoogleraar aan de Anton de Kom Universiteit van Suriname ben verbonden. Hij rouwde diep om overlijden van zijn vrouw twee jaar geleden, was het eerste wat hij zei. Ik herinner me hem van vroeger als een vriendelijke goedlachse, integere man, en dat was hij nog steeds. Ik heb altijd veel respect voor hem gehad.

Hans werkte ongeveer vanaf 1965 bij de GMD, onderdeel van het Ministerie van Opbouw (nu: Natuurlijke Hulpbronnen). Het was kort nadat er rond 1961 bauxiet was ontdekt in het Bakhuisgebergte, en er grote plannen waren om dat te mijnen en te verwerken tot aluminium. De energie voor de verwerking zou opgewekt moeten worden door een nieuw stuwmeer in de Kabaleborivier, naast het al bestaande Van Blommesteinmeer voor de eerdere bauxietvondsten van Moengo en Paranam. De voorstudies voor het stuwmeer werden opgedragen aan de Duitse ingenieursfirma Salzgitter Industrie Gesellschaft, in de persoon van ingenieur H.H. von Esbeck-Platen. De Salzgitterdelegatie, waaronder een Duitse prinses, werd in 1965 groots onthaald door de premier Jopie Pengel, vertelt Hans in het interview.

Het stuwmeer was een project van het Bureau Water Kracht Werken (BWKW), dat bij het Ministerie van Algemene Zaken hoorde onder minister Just Rens, en waar de grote stuwdambouwer Prof van Blommestein werkte, terwijl de GMD hoorde bij het Ministerie van Opbouw van minister Frank Essed. Volgens Hans had Van Blommestein de bauxietreserves, die in 1963 zeer nauwkeurig waren opgemeten door de GMD geoloog Joost Janssen, sterk opgeblazen door alle veel te ijzerrijke laterietkappen ook mee te rekenen in de reserve. Salzgitter kon er niets mee, zegt Hans. Van Blommestein wou natuurlijk een fijn groot stuwmeer maken. Dat leidde tot ruzie tussen BWKW en GMD en hun ministeries.

Er was ook onenigheid over wie de debietmetingen moest doen. Het Waterloopkundig Laboratorium van Suriname had dat moeten doen, maar uiteindelijk heeft BWKW dat zelf aangepakt. Hans moest als GMD-geoloog in 1965 in opdracht van het BWKW samen met Rudi Goossen de waterscheiding van het geprojecteerde stuwmeergebied aflopen voordat het geologisch gekarteerd was, wat ook wrijving tussen BWKW en GMD gaf. Zijn rapporten betreffen de damlocaties Tiggerval en Avanavero in de Kabaleborivier. Op veel kaarten staat de omvang van dat stuwmeer nog aangegeven, zelfs op Google Earth, maar het is er nooit gekomen. Daarover straks meer.

In de jaren 1966-1967 deed hij verder onderzoek naar bauxiet in de kustvlakte, en in 1968 naar diamant in de Gros-Savanne, dat laatste met negatief resultaat, ik heb zijn rapporten van die tijd ingezien.

Bij de verkiezingen van 1967 won de NPS, de partij van Jopie Pengel, en zijn tegenstrever, minister Just Rens delfde het onderspit en richtte een nieuwe partij op, de PNP. Daar sloot Hans zich bij aan. In 1966 werd René Cambridge, een Utrechtse geofysicus, het eerste Surinaamse hoofd GMD. Hans kreeg toen meer administratieve taken. Hij werd onder andere adviseur van de Surinaamse bauxietmaatschappij Grassalco in de joint venture met het eerste bedrijf dat belangstelling had voor de bauxiet in Bakhuis, Reynolds. Maar Reynolds oordeelde uiteindelijk dat er niet genoeg bauxiet was en trok zich terug. Janssen had natuurlijk gelijk. Premier Arron zei toen: 'als Reynolds het niet wil dan is het van ons', maar er was toen geen enkele investeerder te vinden.

Dat was de tijd dat ik zelf ook in Suriname werkte bij de GMD (1972-1978). Ik was als fysisch geograaf in Amsterdam afgestudeerd, maar vond de geologie leuker, vooral de petrologie die ik als bijvak bij Prof de Roever had geleerd. Mijn eerste taak was inderdaad veel Precambrische gesteenten in het binnenland karteren en slijpplaatjes beschrijven, heerlijk. Ik ben er later zelfs op gepromoveerd.

Maar al snel na aankomst kreeg ik daarnaast een heel andere opdracht van Hans Prade, die toen onderhoofd was: het zoeken naar een geschikte locatie voor het winnen van steenslag ten behoeve van de spoorlijn vanuit het Bakhuisgebergte naar de Corantijn om het te mijnen bauxiet af te voeren. De schrik sloeg mij om het hart toen hij mij dat vroeg, want ik had geen enkele ervaring in de ingenieursgeologie, en ook geen enkele interesse, moet ik eerlijk bekennen, nog steeds niet.

Ik kon gebruik maken van de infrastructuur van Reynolds, die er toen nog zat, heb veel lijnen laten kappen, springmeesters van de Troepenmacht in Suriname meegehad om outcrops op te blazen en vers gesteente te krijgen, en een flink aantal boringen gezet. Goed gesteente gevonden, maar té goed: de granulieten waren zo hard dat het breken hoge kosten met zich mee zou brengen. NEDECO, de spoorwegbouwer heeft uiteindelijk voor een soort mylonitisch poppeschuim gekozen.

Of het wat had uitgemaakt weet ik niet, de spoorlijn is klaar, maar hij is nooit in gebruik genomen, en de bauxiet ligt er nog steeds. 'From nowhere to nowhere', werd er gezegd. Maar Hans vond dat ik het er toch goed van afgebracht heb, en ik heb een verhaal daarover in de

Mededelingen van de Geologisch Mijnbouwkundige Dienst geschreven. 'Possible quarry sites for the Bakhuis railroad'. Nooit gedacht dat ik zoiets zou doen. Prade zag iets in mij wat ik zelf nooit gezien heb.

Hij had een groot hart voor de veldarbeiders van de GMD, en nam het initiatief voor het maken van voorlichtingsboekjes over malariapreventie in het Ndjuka (Aucaans), de marrontaal die de meeste bosarbeiders spreken. Hij heeft ook onderwijs gegeven in de macroscopische gesteenteherkenning aan de Middenkaderopleiding van de GMD in de jaren 1970. Hij kende nog alle namen van de opzichters op de foto's uit de jaren 1960 die ik hem liet zien.

In 1975 verliet Hans de GMD en werd hij toegelaten tot het diplomatenklasje van Suriname, en in 1976 regelde hij de overdracht van het Nederlandse (Wageningse) Centrum voor Landbouwkundig Onderzoek (CELOS) aan Suriname. Tot zover Salomon Kroonenberg.

Rest mij medeleven te betuigen aan directe familie met het verlies van Hans Prade. Ik kende Hans Prade niet, het beeld dat naar voren komt is dat hij een bijzondere en innemende man was. Overleden in deze bizarre tijd. Van Eddie Jharap (LGV, 1964) ontving ik het e-mailadres van Hans Prade Jr. aan wie ik dit In Memoriam zal toesturen. Tot slot, dank aan Hans Rijckborst, Peter Nagtegaal en Salle Kroonenberg, hun tekstbijdrage wordt zeer gewaardeerd.

JBS,
2 Mei 2020

Enkele links via welke meer informatie over Hans Prade is te vinden. Met dank heb ik gebruik gemaakt van navolgende tekst en foto's, in het bijzonder de laatste 2 links (Parbode en Volkskrant).

https://en.wikipedia.org/wiki/Hans_Prade

<https://www.trouw.nl/es-b6ba3e1c>

<https://www.trouw.nl/es-b578a1f4c>

<https://www.trouw.nl/cs-b1d54f44>

<https://parbode.com/hans-prade-senior-ik-leef-in-blessuretijd-parbode-sneak-peek/>

<https://www.volkskrant.nl/es-bec85245>